

JOSÉ COMBLIN

Paraíba, Brasil

El nou mil·lenni va començar amb un esdeveniment històric: la trobada mundial de Porto Alegre. Aquest va ser el senyal del començament d'una nova època. Del 25 al 30 de gener de 2001, 20.000 delegats de milers d'Organitzacions No Governamentals es van reunir per presentar solucions alternatives a l'actual societat neoliberal imposada per Estats Units amb el suport de gairebé tots els governs del món, a la totalitat de l'univers. Durant tota la dècada dels 90 el model neoliberal va conquerir el món intel·lectual, polític i econòmic gairebé sense resistències populars.

Tanmateix, ja a Seattle el desembre de 1999 vigoroses protestes de milers de manifestants van aconseguir cridar l'atenció del món dels dominadors, arribant al punt d'impedir que, en una reunió dels Grans, la Secretària d'Estat dels EUA pogués prendre la paraula. El 2000, va haver-hi diverses concentracions internacionals per manifestar hostilitat a les reunions dels poderosos, una d'elles a la mateixa ciutat de Washington. I ara, per primera vegada, es van reunir delegacions no dels governs, sinó dels pobles, per proposar una altra societat.

Va ser una primera trobada encara molt espontània, però va permetre que els dominadors s'adonessin que el moviment creix al món sencer per condemnar el model de societat actual i organitzar moviments de resistència oferint alternatives. És un gran senyal d'esperança, perquè es va vèncer la impressió que el model neoliberal era inevitable, l'únic possible. Va ser com una nova mobilització dels pobles, i sens dubte tindrà repercussions. La resistència creixerà.

El Primer Món està desconcertat. Les eleccions americanes van coincidir amb l'anunci d'una veritable recessió en l'economia nord-americana. Els cercles financers mundials no saben què fer... El nou president inaugura el seu mandat en un ambient de preocupació i per a alguns d'angoixa. Els capitals comencen a tèmer. A Japó la crisi econòmica i política no troba solucions. El país va perdre confiança en si mateix. A Europa la resistència al model neoliberal imposat per les noves entitats europees va creixent. El malestar de l'agricultura

i de la ramaderia amb els escàndols de les vaques boges i d'altres, mostra que alguna cosa està greument equivocada en el sistema de producció del Primer Món.

D'això no es pot concloure que els Grans, ara penedits, mostraran més inclinació per ajudar el Tercer Món. Al revés. Les eleccions nord-americanes van portar al poder un president republicà decidit a comprometre molt menys encara els EUA en els problemes del món dels pobres.

Militarment, el nou Secretari d'Estat, que fou l'articulador de la guerra del Golf, és el gran defensor de la teoria del "zero morts". O sigui, Estats Units només intervindrà militarment en els problemes i les guerres del món si tenen la seguretat que no morirà cap ciutadà dels Estats Units. Les seves intervencions seran exclusivament aèries, segons el model del Golf i de Kosovo. Els EUA deixaran que els pobles en conflicte es matin mútuament, sense intervenir. Creuen que va ser molt bo no haver intervingut a Ruanda per impedir el genocidi d'1 milió de tutsis. Si hi ha nous genocidis, el Primer Món no es mourà.

Europa es retira més i més de la resta del món. Es transforma en una província aïllada, amb menys pretensions mundials, i entretinguda amb els seus propis problemes. No sembla estar en condicions d'exercir un paper important en les relacions mundials.

Per als EUA, el problema mundial més important és el petroli. Senten que el petroli àrab està molt insegur. Volen diversificar les seves importacions. A això s'atribueix el Pla Colòmbia. Colòmbia és un gran exportador de petroli per als EUA. Per això, convé que hi hagi suficient seguretat al país. Llavors, el Pla Colòmbia reforçarà les forces armades colombianes. El pretext és la guerra contra el narcotràfic. En realitat és la guerra contra la guerrilla, i moltes de les armes ofertes o venudes per al Pla Colòmbia cauran a les mans dels paramilitars.

La situació de Colòmbia preocupa als EUA, que voldria que hi hagués una força armada conjunta dels països latinoamericans per lluitar contra el narcotràfic en aquest país. Estan decidits a no enviar cap soldat

dels Estats Units a una situació tan perillosa. Per això, volen que siguin d'altres els que vagin a morir per les armes dels narcotraficants, en lloc d'ells. Fins ara les nacions llatinoamericanes no han manifestat cap entusiasme, i ningú s'ha mogut.

A Àfrica, els Estats Units volen reforçar el poder militar de Nigèria i Ghana. Nigèria és un dels grans exportadors de petroli. A més, els nord-americans voldrien que els nigerians fossin la força de policia d'Àfrica per mantenir l'ordre al Continent.

A Amèrica és probable que el nou govern nord-americà insisteixi a precipitar el tractat de lliure comerç d'Amèrica (ALCA). Hi ha resistència per part de Brasil que tem ser reduït a un país petit si s'integra en el sistema nord-americà. Brasil hauria de renunciar a l'ambició de liderar un bloc diferent, el nucli del qual seria el Mercosur. Els països petits creuen que la integració en l'economia dels Estats Units és l'única solució. L'experiència de Mèxic els sembla positiva. Equador i El Salvador ja van adoptar el dòlar com a moneda nacional, donant exemple.

La idea dominant al món d'avui és que els països que no tenen petroli deixen de tenir importància. Formen el "món inútil". I queden abandonats a la seva sort. A Àfrica hi ha guerra a Sierra Leona, Libèria, Congo, Angola, Ruanda, Burundi, Sudan, Uganda, Somàlia, Eritrea i hi ha conflictes greus i violents a Senegal, Costa d'Ivori, Nigèria, Txad per esmentar els més importants. Això ja no commou als privilegiats del món. Deixen que es matin. Venen armes a tots els combatents i els compren els seus diamants.

Indonèsia està en via de desintegració. Hi ha conflictes violents a Borneo, Molucas, Sumatra... Tota la part d'Àsia que estava sota l'Imperi soviètic no té estabilitat, i en qualsevol moment pot passar qualsevol cosa. També les repúbliques del Caucas estan en estat de conflicte latent o obert. El Kurdistan continua lluitant per conquerir la seva independència. Afganistan està en guerra permanent... I tot això és part del "món inútil". El món interessant és el del petroli. On hi ha petroli, allà neix una elit de magnats d'extrema riquesa, i el poble continua en la mateixa misèria. A Amèrica Llatina tenim els exemples de Veneçuela i Equador.

El que en altres temps s'anomenava «ajuda al desenvolupament», pràcticament ha desaparegut. Encara subsisteix l'ajuda militar, ja que un món en guerra necessita moltes armes, i el comerç de les armes és un dels més importants, junt amb el de les drogues i el petroli. En mig de tot això, l'ONU és molt feble, perquè només pot actuar amb la benedicció d'Estats Units.

A Amèrica el món indígena continua al front dels combats. És la part més dinàmica de la societat. A Xile, Bolívia, Equador, els indígenes es mostren actius, i a Brasil la celebració dels 500 anys de la conquesta dels portuguesos els va donar oportunitat per manifestar les seves protestes i els seus reclams.

El més important va ser la marxa Zapatista de Chiapas a Mèxic i la gran concentració a Zócalo l'11 de març de 2001. Aquesta serà vista un dia potser no només com la data més important de l'any, sinó de la dècada i d'una llarga època. La presència de l'Exèrcit Zapatista a Mèxic canvia la història. Encara hi haurà moltes etapes en la lluita d'emancipació dels pobles, però aquesta data és un gran senyal.

Des de 1997 l'Església catòlica es va dedicar sobretot a la celebració del Jubileu. A Roma va haver-hi un programa molt ben elaborat que va donar a l'Església romana el sentiment i el consol d'un gran prestigi. Milions de persones van anar a Roma a buscar la indulgència i a venerar el successor de Pere, entre ells molts llatinoamericans.

Alguns creuen que l'Església es mostra molt discreta, per no dir silenciosa, en aquesta hora de la història. Ella també hauria abandonat el «món dels inútils»?

Les Esglésies neopentecostals es desenvolupen a un ritme increïble. Practiquen més i més les receptes apreses a Estats Units. Tracten els pobles com un gran mercat, coneixen i apliquen molt bé les regles del màrqueting, d'una forma que desperta l'enveja de diversos predicadors catòlics. Ja no tenen els trets arcaics dels primers pentecostals: saben usar no solament els recursos de les noves tecnologies, sinó també les últimes modes de la joventut. Prediquen la «teologia de la prosperitat» i saben recollir diners, molts diners. Segons ells, els dons de Déu es paguen, i es paguen cars. És difícil no reconèixer en el neopentecostalisme una corrupció del pentecostalisme anterior.

L'Església encara no sent les repercussions de l'oposició que es mobilitza en contra de la societat neoliberal. Sens dubte, dins d'aquesta dècada, el desafiament es manifestarà, i llavors l'Església haurà de reaccionar. Serà per consolidar una aliança amb els poders, o per defensar la causa dels pobres i donar el significat cristià al moviment de sublevació global en contra del model neoliberal, com hauria estat a Brasil fins fa pocs anys? Ja ho veurem.